

Protocol kindermishandeling SKOBOS

Algemeen

Een groot aantal kinderen is jaarlijks slachtoffer van kindermishandeling. Gezien de landelijke cijfers is er op elke basisschool in Nederland een aantal kinderen dat in een schooljaar te maken heeft met mishandeling. Kinderen die worden mishandeld zullen meestal niet zelf aan de bel trekken. Een belangrijke rol is weggelegd voor de mensen in de omgeving van het kind.

Beroepskrachten die met kinderen werken kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de aanpak van kindermishandeling. Ze hebben vaak langdurig en intensief contact met leerlingen en zien op die manier of het goed met ze gaat of juist niet.

Scholen hebben een taak in de aanpak van kindermishandeling. Van medewerkers wordt niet verwacht dat zij kindermishandeling kunnen voorkomen of doen stoppen. Wél kunnen ze (vermoedens van) kindermishandeling signaleren en hulpverlening op gang brengen.

Dit document geeft de scholen een aantal handvatten om hun rol bij de aanpak van kindermishandeling vorm te geven. Dit is een aanpak die stimuleert dat medewerkers op een zorgvuldige wijze hun verantwoordelijkheid naar hun leerlingen kunnen nemen en dilemma's in de relatie met ouders en leerlingen kunnen hanteren wanneer kinderen in de klas (mogelijk) slachtoffer zijn van kindermishandeling.

Wat is kindermishandeling

Er worden vijf vormen van kindermishandeling onderscheiden:

- lichamelijke mishandeling
- psychische of emotionele mishandeling
- lichamelijke verwaarlozing
- psychische of emotionele verwaarlozing
- seksueel misbruik.

Vaak wordt er nog een zesde vorm aan toegevoegd, namelijk als kinderen getuigen zijn van huiselijk geweld.

Signalen van kindermishandeling

- Lichamelijk welzijn
  - blauwe plekken, brandwonden, botbreuken, snij-, krab- en bijtwonden
  - groeiachterstand
  - slecht onderhouden gebit
  - kind stinkt, heeft regelmatig smerige kleren aan
  - oververmoeid
  - vaak ziek
  - ziektes herstellen slecht
  - kind is hongerig
  - achterblijvende motoriek
  - niet zindelijk op leeftijd dat het hoort

Specifiek voor 0-4-jarigen:

- voedingsproblemen
- ernstige luieruitslag

Specifiek voor 4-12-jarigen:

- te dik
- eetstoornissen

- Gedrag van kind
  - weinig spontaan
  - passief, lusteloos, weinig interesse in spel
  - apathisch, toont geen gevoelens of pijn
  - in zichzelf gekeerd, leeft in fantasiewereld
  - labiel
  - erg nerveus
  - hyperactief
  - negatief zelfbeeld, weinig zelfvertrouwen, faalangst
  - negatief lichaamsbeeld
  - agressie vernielzucht

Specifiek voor 4-12-jarigen:

- timide, depressief
- overmatige masturbatie

Tegenover andere kinderen:

- agressief
- speelt weinig met andere kinderen
- wantrouwend
- niet geliefd bij andere kinderen

Tegenover ouders:

- angstig, schrikachtig, waakzaam
- meegaand, volgzaam
- gedraagt zich in bijzijn van ouders anders dan zonder ouders

Tegenover andere volwassenen:

- angst om zich uit te kleden

- angst voor lichamelijk onderzoek
- verstijft bij lichamelijk onderzoek
- angstig, schrikachtig, waakzaam
- meegaand, volgzaam
- agressief
- overdreven aanhankelijk
- wantrouwend
- vermijdt oogcontact

Overig:

- plotselinge gedragsverandering
- gedraagt zich niet naar zijn leeftijd
- taal- en spraakstoornissen

Specifiek voor 4-12-jarigen:

- rondhangen na school
- Gedrag van de ouder
  - onverschillig over het welzijn van het kind
  - laat zich regelmatig negatief uit over het kind
  - troost het kind niet
  - geeft aan het niet meer aan te kunnen
  - kleedt het kind te warm of te koud
  - zegt regelmatig afspraken af
  - vergeet preventieve inenting
  - houdt het kind vaak thuis van school
  - heeft irreële verwachtingen van het kind
  - zet het kind onder druk om te presteren
- Situatie van de ouder
  - is verslaafd
  - is ernstig (psychisch) ziek
- Gezinssituatie
  - samengaan van stressvolle omstandigheden, zoals slechte huisvesting, financiële problemen en relatieproblemen
  - sociaal isolement
  - alleenstaande ouder
  - partnermishandeling
  - gezin verhuist regelmatig
  - slechte algehele hygiëne

Signalen die specifiek zijn voor seksueel misbruik

- Lichamelijk welzijn
  - verwondingen aan geslachtsorganen
  - vaginale infecties en afscheiding
  - jeuk bij vagina of anus
  - pijn in bovenbenen
  - pijn bij lopen of zitten
  - problemen bij plassen

- urineweginfecties
- seksueel overdraagbare aandoeningen
- Gedrag van het kind
  - drukt benen tegen elkaar bij lopen of oppakken
  - afkeer van lichamelijk contact
  - maakt afwezige indruk bij lichamelijk onderzoek
  - extreem seksueel gekleurd gedrag en taalgebruik

Specifiek voor 4-12-jarigen:

- zoekt seksuele toenadering tot volwassenen

Signalen die specifiek zijn voor kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld

- agressie; kopiëren van gewelddadig gedrag van vader (sommige jongeren/ kinderen, m.n. jongens kopiëren hun vaders gedrag door hun moeder of jongere broertjes/ zusjes te slaan), agressie naar medeleerlingen, leeftijdgenoten, agressie en wreedheid naar dieren
- alcohol- of drugsgebruik
- opstandigheid, angst, depressie
- negatief zelfbeeld
- passiviteit en teruggetrokkenheid, verlegenheid
- gebrek aan energie voor schoolactiviteiten
- zichzelf beschuldigen
- suïcidaliteit
- sociaal isolement; proberen thuissituatie geheim te houden en ondertussen aansluiting te vinden met leeftijdgenootjes (zonder ze mee naar huis te nemen)
- gebrek aan sociale vaardigheden
- vaak wordt de verkeerde diagnose ADHD gesteld

Wat kan de school doen/ Wat is er op school gedaan

SKOBOS erkent dat in de aanpak van kindermishandeling ook een rol is weggelegd voor bestuur, directie en medewerkers. Daarom is dit protocol op bovenschools niveau samengesteld en geldt voor alle scholen die onder SKOBOS vallen. De directie en bestuur zorgen ervoor dat alle leerkrachten en ouders op de hoogte zijn van dit protocol. In dit protocol zijn richtlijnen opgenomen over hoe te handelen bij (vermoedens van) kindermishandeling. Op alle scholen heeft het gehele team een toelichting gehad van medewerkers van het RAAK (Regionale aanpak kindermishandeling) over kindermishandeling en hoe deze te signaleren. Op alle scholen zijn interne vertrouwenspersonen aanwezig die een signalerende functie hebben en actie ondernemen. De directeuren zorgen voor verankering van het thema kindermishandeling in het schoolplan. Om de aanpak van kindermishandeling vorm te geven staat de school niet alleen. Partners in de zorgstructuur kunnen hierin een belangrijke bijdrage leveren- externe vertrouwenspersonen, waar een huisarts een onderdeel van maakt, Bureau Jeugdzorg, GGD, Centrum voor jeugd en gezin, kindertelefoon. Ook kan het advies- en meldpunt kindermishandeling (AMK) in de regio worden gevraagd om ondersteuning te bieden.

Protocol kindermishandeling

Dit is een stappenplan dat gevolgd moet worden bij een vermoeden van kindermishandeling. We onderscheiden een drietal situaties:

- wanneer een ouder een kind mishandelt

- wanneer een leerkracht een kind mishandelt
- wanneer een kind een ander kind mishandelt.

Ouder-kind

Fase 1: leerkracht heeft een vermoeden.

Leerkrachten voelen vaak sneller als er iets aan de hand is met een kind. Vaak begint het met een onderbuik gevoel bij de leerkrachten.

- Observeren welke signalen de leerling afgeeft (onderbouwing van het vermoeden)
- Delen van de zorg met een collega

Fase 2: leerkracht bespreekt het vermoeden

Leerkrachten erkennen het vermoeden en checken dat met een collega. Op dit moment kan advies ingewonnen worden bij AMK of de huisarts.

- Bespreken van de informatie/ signalen met de IB-er, of de interne contactpersoon
- Checken van de informatie met een collega leerkracht (zien collega's dezelfde signalen)
- Eventuele extra informatie delen (eerdere problemen en/ of informatie over broers/ zussen)
- Registreren van de concrete situatie
- Vroeg advies inwinnen bij AMK
- Plan van aanpak maken wie doet wat en wanneer (registreren welke informatie op welk moment aan wie wordt gegeven)

Fase 3: uitvoeren van de afspraken uit het plan van aanpak

Leerkrachten hebben vaak een vertrouwensrelatie met ouders. Ze kunnen hun hulp aanbieden en in contact brengen met de uitvoerende instanties.

- Gericht observeren
- AMK consulteren
- Praten met ouders
- Mogelijkheden hulp inventariseren
- Inschakelen jeugdgezondheidszorg, sociaal maatschappelijke werkster, huisarts, kindertelefoon, Centrum voor jeugd en gezin en Bureau Jeugdzorg

Fase 4: beslissing nemen

- Bespreken van de resultaten van de aanpak uit fase 3
- Hulp op gang brengen
- Melden bij AMK (uitsluitend in crisissituaties melden bij de politie of de Raad van kinderbescherming)

Fase 5: evaluatie uitvoeren

- Betrokkenen evalueren de aanpak
- Zonodig bijstellen van de basisaanpak voor de volgende keer

Fase 6: nazorg

- Blijf de leerling volgen
- Indien nodig weer ingrijpen

Bij ernstige bedreiging altijd direct ingrijpen!

Leerkracht- kind

Fase 1: ouder heeft een vermoeden of kind geeft aan dat er iets voorgevallen is op school tussen een leerkracht en het kind.

Ouders voelen vaak heel goed als er iets aan de hand is met hun kind.

- Observeren welke signalen de leerling afgeeft (onderbouwing van het vermoeden)
- Delen van de zorg met de directeur van de school en de externe vertrouwenspersoon
- Volg de fases uit situatie ouder-kind en pas deze toe voor leerkracht-kind

Kind- kind

Fase 1: ouder heeft een vermoeden of kind geeft aan dat er iets voorgevallen is op school tussen een ander kind en hem/ haar.

Ouders voelen vaak heel goed als er iets aan de hand is met hun kind.

- Observeren welke signalen de leerling afgeeft (onderbouwing van het vermoeden)
- Delen van de zorg met de directeur van de school en de interne vertrouwenspersoon
- Volg de fases uit de situatie ouder-kind en pas deze toe voor kind-kind

Verantwoordelijkheden van directie en bestuur

- Informeren van alle ouders en medewerkers over dit beleid
- Zorgdragen voor bespreking en uitwisseling
- Benoemen van aandachtfunctionarissen kindermishandeling per school. Dit kunnen tevens de interne contactpersonen zijn.
- Zorgdragen voor voldoende kennis en deskundigheid bij medewerkers over signalen en omgaan met (vermoedens van) kindersmishandeling

Belangrijke telefoonnummers:

AMK: 0900-1231230

Raad voor de Kinderbescherming: 070 - 3742300

Centrum voor jeugd en gezin: 0800 - 3 65 65 65

Centrum voor jeugd en gezin Oirschot: (0499) 33 51 42

Bureau Jeugdzorg Eindhoven: 040 - 799 91 00

Kindertelefoon: 030-2983482

Kindercommunicatie Ellen Oirschot: (0499) 550225

Belangrijke informatie m.b.t. dossieropbouw:

Dossiervorming of bestanden met vertrouwelijk informatie over leerlingen worden opgeslagen op Sharepoint onder samenwerkingsgroep Interne contactpersonen. Slechts de interne contactpersonen hebben toegang tot deze pagina en kunnen daar documenten plaatsen en lezen.

Bijlage 1

Observatieformulier

Vragen over ‘opvallend gedrag van een leerling’

Naam en nummer leerling(e): ..... jongen/meisje
Leeftijd/groep: .....
Naam leerkracht: .....
Datum observatie: .....

1. Sinds wanneer vertoont het kind opvallend gedrag?

2. Is er de laatste tijd iets in het gedrag of in de situatie van het kind veranderd?

3. Het opvallende gedrag bestaat uit (zie ook bijlage 2):

4. Hoe is de verhouding tot de medeleerlingen?

5. Hoe is de uiterlijke verzorging van het kind, zoals kleding en dergelijke?

6. Hoe is de verhouding tot vrouwelijke/mannelijke leerkrachten?

7. Hoe is het contact tussen de school en de ouders?

8. Zijn er bijzonderheden over het gezin te melden? Indien mogelijk ook de bron (wie zegt wat over het kind of het gezin) vermelden.

9. Wat is er bij u bekend over eventuele broertjes en zusjes?

10. Zijn er opvallende veranderingen in de schoolresultaten?

